

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Tdo/45/2021
Identifikačné číslo spisu: 7119010768
Dátum vydania rozhodnutia: 13.06.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Martin Piovartsy
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:7119010768.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Martina Piovartsyho a sudcov JUDr. Petra Paludu a JUDr. Dany Wänkeovej v trestnej veci proti I. M. pre prečin ohovárania podľa § 373 ods. 1 Tr. zák., o dovolaní I. M. proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach z 26. novembra 2020, sp. zn. 7Tos/109/2020, na neverejnom zasadnutí konanom 13. júna 2022 s verejným vyhlásením rozsudku, podľa § 386 ods. 1, ods. 2 Tr. por. a § 388 ods. 1 Tr. por. takto

rozhodol:

Uznesením Krajského súdu v Košiciach z 26. novembra 2020, sp. zn. 7Tos/109/2020, bol z dôvodov uvedených v § 371 ods. 1 písm. j) Tr. por. porušený zákon v ustanovení § 193 ods. 1 písm. c) Tr. por. a konaním, ktoré mu predchádzalo, v ustanovení a § 73 ods. 1 Tr. zák. v neprospech I. M..

Napadnuté uznesenie Krajského súdu v Košiciach ako aj predchádzajúce uznesenie Okresného súdu Košice I zo 07. októbra 2020, sp. zn. 7Nt/22/2019, sa zrušujú.

Zrušujú sa aj ďalšie rozhodnutia na zrušené rozhodnutia obsahovo nadväzujúce, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

Okresnému súdu Košice I sa prikazuje, aby vec v potrebnom rozsahu znovu prerokoval a rozhodol.

Odôvodnenie

Okresný súd Košice (ďalej len „okresný súd“) uznesením zo 07. októbra 2020, sp. zn. 7Nt/22/2019 podľa § 73 os. 1 Tr. zák. uložil I. M. ochranné psychiatrické liečenie ambulantnou formou, nakoľko uznesením prokurátora Okresnej prokuratúry Košice I z 18. januára 2019 sp. zn. 4Pv 225/18/8802 bolo zastavené trestné stíhanie proti menovanej, vedené pre prečin ohovárania podľa § 373 ods. 1 Tr. zák., pretože nebola v čase spáchania skutku pre nepričetnosť trestne zodpovedná.

Voči uvedenému uzneseniu podala I. M. sťažnosť, na podklade ktorej Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozhodol tak, že uznesením z 26. novembra 2020, sp. zn. 7Tos/109/2020 sťažnosť menovanej podľa § 193 ods. 1 pís. c) Tr. por. zamietol.

Proti uzneseniu krajského súdu podala I. M. prostredníctvom obhajcu Mgr. Bc. C. Y. z dôvodov uvedených v § 371 ods. 1 písm. i) a písm. j) Tr. por. dovolanie. Po stručnom zopakovaní doterajšieho konania a pripomenutí § 79 ods. 1, § 39 ods. 12 písm. c) a § 40 ods. 1 písm. d) Tr. zák. konštatovala, že pri uložení ochranného liečenia je potrebné preukázať nepričetnosť páchatel'a a súčasne nebezpečenstvo jeho pobytu na slobode. Nebezpečnosť pobytu nemožno vyvodzovať iba z konania, ale je potrebné zistiť aj stupeň duševnej poruchy a preukázať nebezpečenstvo pre spoločnosť pri ponechaní páchatel'a na slobode. Tieto závery vyplývajú podľa nej z viacerých rozhodnutí najvyššieho súdu. Dala do pozornosti rozhodnutia krajského a okresného súdu, kde podľa nej nie sú akékoľvek zmienky o jej nebezpečnosti, a preto ich považuje za nepreskúmateľné. Pripomenula vyjadrenie znalkyne MUDr. G. Ž. v závere znaleckého posudku č. 9/2018. Podľa jej názoru zo záveru nevyplýva reálne nebezpečenstvo pre tretie osoby, a to vrátane absencie možnej brachiálnej agresivity. Ostatné závery o nevyspytateľnosti považuje za hypotetické a neopierajúce sa o žiadne konkrétne skutkové okolnosti. Preto nesúhlasí s tým, že bola splnená jedna z podmienok o uložení ochranného liečenia, a to jej nebezpečnosť pobytu na slobode.

Poukázala na súdnu prax, kde uloženie ochranného liečenia nie je možné založiť iba na základe znaleckého posudku, ale musia byť prítomné aj iné dôkazy preukazujúce dôvodnosť jeho uloženia. Podľa nej v napadnutom uznesení nie je uvedené, ktoré konkrétne vykonané dôkazy spolu so znaleckým posudkom preukazujú jej nebezpečnosť na slobode. Len konštatovanie súdu, že je tendenčná kverulantka, ktorá podáva množstvo trestných oznámení, podaní a sťažností bez relevantného odôvodnenia a zaťažuje tak orgány činné v trestnom konaní v spojení s hypotetickým záverom znalkyne o jej možnom nevyspytateľnom správaní, nie je dostatočné pre odôvodnenie rozhodnutia.

Preto navrhla, aby dovolací súd vyvolil porušenie zákona v ustanovení § 73 ods. 1 Tr. zák., podľa § 386 ods. 2 Tr. por. zrušil napádané uznesenia krajského a okresného súdu a prikázal Okresnému súdu Košice I vec v potrebnom rozsahu znova prejednať a rozhodnúť.

Prokurátor Okresnej prokuratúry Košice I vo svojom vyjadrení k dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Tr. por. uviedol, že dovolací súd je viazaný skutkový zistením súdu prvého a druhého stupňa a tieto nemôže dopĺňať a ani meniť. Podľa neho konanie o uloženie ochranného liečenia nerieši otázku viny za trestný čin ale otázku spáchania činu inak trestného. V každom prípade ide o rozhodovanie o občianskom práve, lebo uložené ochranné opatrenie predstavuje zásah do práva na súkromie a nie sú naň aplikovateľné práva podľa čl. 6 ods. 2 dohovoru, čl. 50 ods. 2 a 3 ústavy, ale práva týkajúce sa spravodlivého súdneho konania ako napríklad čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 48 ods. 2 ústavy. V konaní pred súdom bola podľa neho vypočutá obvinená, znalkyňa za prítomnosti obvinenej a jej obhajcu a prečítané listinné dôkazy.

V rámci uplatneného dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. j) Tr. por. pripomenul potrebu splnenia dvoch kumulatívnych podmienok, a to že páchatel' nie je pre nepričetnosť trestne zodpovedný a nebezpečenstvo jeho pobytu na slobode. Súdy pri uložení ochranného opatrenia vychádzali z výsledkov vyšetrenia duševného stavu dovolateľky u ktorej bola zistená neliečená paranoidná schizofrénia, ktorá sa vyvíjala dlhšiu dobu, čo bolo potvrdené aj výsluchom znalkyne. Táto psychická porucha zapríčinila, že I. M. nevedela ovládať svoje konanie a ani rozoznať jeho protiprávnosť, z čoho je podľa jeho názoru možné vyvodiť záver o jej nepričetnosti. Okrem toho absentuje pocit chorobnosti a spolupráce, v dôsledku čoho je možné predpokladať zhoršenie jej stavu.

Preto navrhol, aby bolo rozhodnuté o splnení zákonných podmienok pre uloženie ochranného liečenia. Ďalej navrhol, aby najvyšší súd podľa § 382 písm. c) Tr. por. dovolanie na neverejnom zasadnutí bez preskúmania veci odmietol, nakoľko nedošlo k naplneniu ani jedného z uplatnených dovolacích dôvodov

I. M. vo svojom vyjadrení tvrdila, že jej obhajca Mgr. Bc. C. Y. sa s ňou nikdy nekontaktoval, dovolanie s ňou neprejednal, v konaní pred okresným súdom sa o rozhodovalo bez advokáta, znalkyňa MUDr. G. Ž. ju nikdy nevypočúvala, sudca JUDr. Ján Poprocký ju neinformoval o ustanovení znalkyne MUDr. G. Ž. a námietku voči nej krajský súd neprejednal. Podľa jej názoru nič nenasvedčuje o jej narušenej psychickej stránke, čo dokazuje, že vedela poukázať na chyby, ktoré robia sudcovia, prokurátori a iní. Jej sociálna a pracovná anamnéza nekorešponduje s narušeným duševným stavom. Posudok znalkyne MUDr. G. Ž. podľa jej názoru slúži na umlčanie, aby nemohla vypovedať, že sudca Šalata na krajskom

súde vykonával svoju funkciu len s výučným listom tesára a súčasne sudca Ján Lokša vykonáva svoje povolanie bez kvalifikácie.

Nakoľko sa k uvedenému podaniu prokurátor nevyjadril, okresný súd doručil dovolanie najvyššiemu súdu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 377 Tr. por.) posúdil vec najprv v zmysle § 382 Tr. por. a zistil, že dovolanie bolo podané obvinenou ako oprávnenou osobou podľa § 369 ods. 2 písm. b) Tr. por., prostredníctvom obhajcu (§ 373 ods. 1 Tr. por.), proti rozhodnutiu, proti ktorému je prípustné [§ 368 ods. 2 písm. g) a písm. h) Tr. por.], v zákonnej lehote uvedenej v § 370 ods. 1 Tr. por., potom ako dovolateľka využila svoje zákonné právo podať riadny opravný prostriedok (sťažnosť), o ktorom bolo rozhodnuté (§ 372 ods. 1 Tr. por.), s obsahovými náležitosťami podľa § 374 ods. 1 Tr. por. a s uvedením dôvodu dovolania podľa odseku 2 tohto ustanovenia.

Nezistiac dôvody pre odmietnutie dovolania podľa § 382 Tr. por. najvyšší súd viazaný jeho dôvodmi (§ 385 ods. 1 Tr. por.) následne preskúmal zákonnosť a odôvodnenosť výrokov napadnutého rozhodnutia, proti ktorým podala obvinená I. M. dovolanie, ako aj správnosť postupu konania, ktoré predchádzalo rozhodnutiu, a dospel k záveru, že uplatnený dôvod dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. j) Tr. por. je v posudzovanej veci zjavne preukázaný (§ 382a Tr. por.).

Podľa § 371 ods. 1 Tr. por. dovolanie možno podať, ak

i) rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť,

j) bolo uložené ochranné opatrenie, hoci na to neboli splnené zákonné podmienky.

Podľa § 73 ods. 1 Tr. zák. súd uloží ochranné liečenie v prípadoch uvedených v § 39 ods. 2 písm. c) a § 40 ods. 1 písm. d) alebo ak páchatel činu inak trestného nie je pre nepričetnosť trestne zodpovedný a jeho pobyt na slobode je nebezpečný.

Na verejnom zasadnutí 07. októbra 2020, vykonanom v prítomnosti I. M., jej obhajcu a prokurátora v čase od 13.00 hod. do 13.58 hod., samosudca vykonal dokazovanie výsluchom I. M., oboznámením sa so znaleckým posudkom znalkyne MUDr. G. Ž. vrátane jej výsluchu, listinnými materiálmi MV SR, Sekcie kontroly a inšpekčnej služby, úradnými záznamami, priestupkovými spismi, vyjadrením k psychiatrickej anamnéze I. M., návrhu na zastavenie trestného stíhania z 17.01.2019, návrhu prokurátora Okresnej prokuratúry Košice I na uloženie ochranného liečenia formou ambulantnou a podaniami I. M.. Následne bolo dokazovanie vyhlásené za skončené a bolo pristúpené k záverečným rečiam. Verejné zasadnutie bolo o 13.49 hod. prerušené a pokračované v ňom bolo o 13.50 hod. vyhlásením uznesenia.

Z obsahu takto vykonaného dokazovania na verejnom zasadnutí najvyšší súd zistil, že samosudca napriek ustanoveniu § 73 ods. 1 Tr. zák. nevykonal dokazovanie, či je dovolateľka „páchatelom činu ináč trestného“.

Konanie o uložení ochranného liečenia v zmysle Trestného zákona a podľa Trestného poriadku voči osobe, ktorej procesné postavenie obvinenej zaniklo v dôsledku zastavenia trestného stíhania pre nepričetnosť, nerieši otázku viny, ale otázku spáchania činu ináč trestného. Keďže v ňom nejde o vinu trestného činu, ale sa týka rozhodovania o občianskom práve, lebo možné uloženie ochranného liečenia predstavuje zásah do práva na súkromie, nie sú naň aplikovateľné práva podľa čl. 50 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len "Ústava"), ale práva týkajúce sa spravodlivého súdneho konania (napr. podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru). Uloženie ochranného liečenia je z hľadiska práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru ústavne akceptovateľné vtedy, ak k nemu dôjde na základe spravodlivého súdneho konania, rešpektujúceho zároveň základné náležitosti pre jeho uloženie podľa

Trestného zákona (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 241/05, z 10. mája 2006).

Podľa § 2 ods. 12 Tr. por. orgány činné v trestnom konaní a súd hodnotia dôkazy získané zákonným spôsobom podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo i v ich súhrne nezávisle od toho, či ich obstaral súd, orgány činné v trestnom konaní alebo niektorá zo strán.

Samosudca prvostupňového súdu uvedeným spôsobom nepostupoval.

Bude preto úlohou prvostupňového súdu vykonať na verejnom zasadnutí dokazovanie so zameraním na dôsledné objasnenie všetkých zákonných podmienok § 73 ods. 1 Tr. zák., na ktoré najvyšší súd poukázal už v predchádzajúcej časti tohto rozhodnutia, významných pre zákonné rozhodnutie o podanom návrhu prokurátora. Z tohto dôvodu preto bude musieť dokazovať, či I. M. je páchatelkou činu inak trestného, či nie je tento pre nepríčetnosť trestne zodpovedná a či jej pobyt na slobode je nebezpečný. V tejto súvislosti najvyšší súd poznamenáva, že samotné uznesenie prokurátora o zastavení trestného stíhania menovanej, nie je záväzným ani dostatočným dôkazom o tom, že I. M. čin spáchala. K riešeniu právne významnej otázky, či je dovolateľka „páchatelkou činu inak trestného“ nebolo v konaní pred samosudcom prvostupňového súdu vykonané žiadne dokazovanie. Rozhodnutie prokurátora o zastavení trestného stíhania nachádzajúce sa v spise pritom riešilo pre súd záväzným spôsobom iba otázku zastavenia trestného stíhania. Eventuálne skutkové závery prokurátora ohľadne spáchania skutku dovolateľkou nemohli nahradiť vlastné posúdenie tejto otázky súdom, založené na dokazovaní zodpovedajúcom zásadám spravodlivosti konania zahŕňajúcim kontradiktórnosť a princíp „rovnosti zbraní“ (porovnaj s uznesením najvyššieho súdu z 03. marca 2021 sp. zn. 2Tost/8/2021).

Konanie prvostupňového súdu, ktoré predstavuje zásah do súkromného života dovolateľky, nebolo preto podľa názoru najvyššieho súdu ako celok spravodlivé. Preto bude úlohou súdu prvého stupňa v rámci odôvodnenia svojho uznesenia vysvetliť svoje úvahy, ktorými sa riadil pri hodnotení jednotlivých dôkazov, aby z neho bolo zrejmé, ktoré skutočnosti považuje za dokázané a ako sa vysporiadal s rozporom vo vykonaných dôkazoch, a na podklade akých úvah dospel k záveru, že I. M. sa dopustila konania, ktorými mala naplniť znaky činu inak trestného a ustálený skutok popísať v skutkových vetách uznesenia.

Pokiaľ ide o posúdenie, či je pobyt dovolateľky na slobode nebezpečný, dokazovanie samosudcu sa obmedzilo na v tom čase takmer 2 roky starý znalecký posudok (v súčasnosti už takmer 4 roky) a výsluch znalkyne MUDr. G. Ž. vychádzajúci z neaktuálneho posúdenia.

Spáchanie činu inak trestného nepríčetným páchatelom samo o sebe však nestačí na uloženie ochranného liečenia, ak nie je súčasne splnená aj podmienka, že pobyt páchatela na slobode je nebezpečný. Stav nepríčetnosti musí existovať v čase spáchania činu, ale nebezpečnosť pobytu páchatela na slobode treba posudzovať podľa stavu existujúceho v čase rozhodovania súdu o ochrannom liečení. Podľa ustálenej judikatúry nemožno nebezpečnosť pobytu páchatela na slobode vyvodzovať iba z jeho konania, ktoré inak vykazuje znaky trestného činu. Pre záver o pravdepodobnosti možného opakovania takéhoto inak trestného konania, sa musí zisťovať stupeň duševnej poruchy páchatela, prípadne jeho doterajšie recidivistické prejavy, ktoré môžu vytvárať stav nebezpečnosti pre spoločnosť pri jeho ponechaní na slobode. Posúdenie takýchto prípadov závisí od druhu duševnej poruchy, jej stupňa a prejavu správania trestne nezodpovedného páchatela. Táto podmienka je splnená, ak je vysoko pravdepodobné, že nepríčetná osoba, ktorá spáchala čin inak trestný, znovu spácha závažnejší útok na záujmy chránené Trestným zákonom v dôsledku duševnej choroby. Splnenie tejto podmienky treba posúdiť na základe zistenia o povahe a správaní nepríčetnej osoby a na základe posudku znalcov z odboru psychiatrie, o tom, či duševná porucha má taký charakter, že pobyt nepríčetnej osoby na slobode je aj v budúcnosti v uvedenom zmysle nebezpečný. Samotné odporúčanie znalcov lekárov či je, alebo nie je vhodné páchatelovi protiprávneho činu uložiť ochranné liečenie, nie je dostatočným podkladom na rozhodnutie súdu o tejto otázke. Také rozhodnutie môže súd vydať až na

základe zhodnotenia všetkých dôkazov prichádzajúcich do úvah (R 58/1968, R 11/1974, R 23/1979).

Psychický stav musí byť podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva do istej miery závažný, aby sa mohol považovať za „skutočnú“ duševnú poruchu. Aby bola dotknutá duševná porucha kvalifikovaná ako skutočná duševná porucha v zmysle čl. 5 ods. 1 písm. e) Dohovoru, musí byť taká závažná, že si vyžaduje liečbu v ústave vhodnom pre pacientov s duševnými chorobami. Vnútroštátne súdy musia pomocou zodpovedajúcej lekárskej pomoci dostatočne zistiť príslušné skutočnosti (či osoba trpí duševnou chorobou), na ktorých sa zakladá ich rozhodnutie o zadržení dotknutej osoby. Preto musia byť znalecké posudky lekárov, na ktoré sa súdy odvolávajú, dostatočne aktuálne (pozri rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Glien proti Nemecku z 28. novembra 2013, č. 7345/12, bod 85; Inseher proti Nemecku z 4. decembra 2018, č. 10211/12 a 27505/14, body 132 a 133; Kadusic proti Švajčiarsku z 9. januára 2018, č. 43977/13, body 44 a 55).

Pre skúmanie duševného stavu dovolateľky a skutočnosti, či jej pobyt na slobode je pre spoločnosť nebezpečný, je potrebné, aj vzhľadom na ustálenú judikatúru najvyššieho súdu ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva, vychádzať z aktuálneho lekárskeho posúdenia, ktorého výsledky budú zhrnuté v aktuálnom znaleckom posudku, aby súd mohol dostatočne zistiť skutočnosti o súčasnom duševnom stave dovolateľky a jej nebezpečnosti, a následne po zhodnotení všetkých dôkazov prichádzajúcich do úvahy rozhodnúť o posudzovanej otázke (porovnaj s uznesením najvyššieho súdu z 28. apríla 2021, sp. zn. 2Tost/29/2021).

Na základe uvedeného bude úlohou prvostupňového súdu vo vyššie naznačenom smere okrem vyššie uvedeného dokazovania zabezpečiť znalecký posudok týkajúci sa odvolateľkinho zdravotného stavu vychádzajúci z aktuálneho obdobia, vysporiadať sa s dôkazmi v zmysle § 2 ods. 12 Tr. por. a o uložení ochranného psychiatrického liečenia ambulantnou formou znovu rozhodnúť.

Najvyšším súdom zistené nedostatky napadnutého (a jemu predchádzajúceho) rozhodnutia napĺňajú dovolací dôvod uvedený v § 371 ods. 1 písm. j) Tr. por. Uložením ochranného psychiatrického liečenia ambulantnou formou podľa § 73 ods. 1 Tr. zák. bez preukázania a splnenia v ňom uvedených v ňom zákonných podmienok odôvodňuje tento záver súdu.

Najvyšší súd naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Tr. por. u obvinenej I. M. nezistil, pretože podľa jeho názoru dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. j) Tr. por. je k dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Tr. por. vo vzťahu špeciality.

Na podklade týchto úvah Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia.

Rozsudok prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.